

Že pred Lergetporerjem je fotografiral Bled profesor Reiner iz Celovca (1825-1897)

V januarški številki lanskoletnih Blejskih novic sem predstavil Benedikta Lergetporerja, ki je leta 1884 na Bledu odprl prvi fotografski atelje. Čeprav ni dvoma o tem, da vsebuje Lergetporerjev fotografski opus daleč največ fotografij Bleda in njegove okolice iz časa pred izbruhom prve svetovne vojne, pa je bilo nekaj fotografov, ki so se s kamero mudili na Bledu že precej pred njim.

Dne 19. februarja 1866 je izšla v ljubljanskem časniku Laibacher Zeitung v rubriki Krajevni dogodki (Lokales) novica, da so prišle v ljubljansko knjigarno Ignaz v. Kleinmayr in Fedor Bamberg pokrajinske fotografije, ki jih je posnel celovski profesor Reiner. Med motivi je naveden na prvem mestu Bled (Veldes), sledijo pa mu Bohinj (der Wechein), Belopeški jezeri (die Weißenfelfer Seen), slapova Peričnik in Šum (Rothwein) in Tržič (Neumarkt). Dopisnik sicer ni omenil, kaj je na Bledu pritegnilo fotografovo pozornost, lahko pa si mislimo, da zlasti jezero, otok in grad. Na fotografijah so bili predstavljeni še drugi predeli Gorenjske, razen tega pa je bilo na prodaj večje število posnetkov Koroške, ki so poleg pokrajinskih motivov prikazovali tudi arhitekturne znamenitosti, npr. palačo Porcia v Spittalu. Fotografije so bile tako v formatu vizitke kot v večjem formatu, primernem za sobni okras. Razen navadnih so bili na voljo še stereo posnetki. Pisec je poudaril, da so posnetki naravi zvesti in čisti, kar jih postavlja ob bok najboljšim izdelkom fotografov iz večjih mest. Ker je bila cena razmeroma nizka, je bil prepričan, da bodo ljudje te sličice in slike zelo radi kupovali.

Čez dva dni je v prilogi Intelligenzblatt prej omenjenega časnika izšel oglas, v katerem je naštetih nekaj več podatkov o tem, kaj je na Reinerjevih fotografijah. Bled je bil zastopan s tremi različnimi posnetki, med motivi pa so bili tudi Javornik, izvir Savice, trdnjava na Predelu, Mangart in Višarje.

Ali se je piščeva napoved o dobri prodaji Reinerjevih fotografij uresničila, ne vemo. Vsekakor so v slovenskih zbirkah njegove fotografije z izjemo dveh dragocenih albumov, ki sta nastala ob gradnji gorenjske proge leta 1870, razmeroma skromno zastopane. Več njegovih albumov s pokrajinskimi posnetki in posnetki železnic hranita Slikovni arhiv in grafična zbirka Avstrijske narodne knjižnice na Dunaju, zelo veliko stereo posnetkov pa se nahaja v fotografski zbirki dunajske Albertine. Slednji so že digitalizirani

Profesor risanja in fotograf v Celovcu J. B. Reiner.

in dostopni na spletu. Fotografije Johanna Baptista (po naše bi rekli Janeza Krstnika) Reinerja so izredno dragocene, ker velika večina predstavlja najstarejše posnetke mnogih gorenjskih in koroških krajev.

Rodil se je leta 1825 pri Dunaju. Trideset let star je prišel v Celovec za učitelja prostoročnega risanja na višji realki, kjer je službo z ljubeznijo opravljal do upokojitve leta 1894. Poleg likovne umetnosti ga je zelo privlačila glasba. Bil je priznan zborovodja in izvrsten violinist. Zelo rad je imel tudi naravoslovje. S pohodov v koroške gore se je vračal otovorjen z vzorci kamnin in mineralov, s katerimi je bogatil zbirke Naravoslovnega deželnega muzeja za Koroško.

V njegovih življenjepisih je še najmanj besed posvečenih njegovi fotografski dejavnosti, čeprav je bila še kako pomembna. Že leta 1862 je ob profesorski službi na celovski realki prav tako v Celovcu odprl fotografski atelje. Dela se je tudi na tem področju lotil zavzeto, saj je prav kmalu poslikal številne koroške vrhove, pa tudi leta 1864 dograjeno železniško progo Maribor–Beljak. Pokrajinske fotografije Gorenjske in Koroške, ki so bile leta 1866 na prodaj tudi v Ljubljani, sem že omenil. Njegovi dosežki niso bili prezrti: leta 1867 je dobil na svetovni razstavi v Parizu (Exposition Universelle) priznanje za fotografije. Leta 1879 je atelje po manj kot dvajsetih letih obstoja zaprl in se prenehal poklicno ukvarjati s fotografijo. Zakaj, še ni pojasnjeno. Je pa ta podatek pomemben za datiranje njegovih fotografij, čeprav na njih ni letnice nastanka, so nastale pred letom 1880.

Celoten album večjih fotografij, kakršne so bile na prodaj leta 1866, je ohranjen v Slikovnem arhivu in grafični zbirki na Dunaju in nosi naslov Slike iz Koroške in Kranjske. V njem je kar 53 fotografij, ki so 26,5 cm visoke in od 20 do 22 cm široke. Na Bledu sta bili posneti dve. Na eni sta grad in desno od njega župnijska cerkev sv. Martina (<http://www.gorenjci.si/Default.aspx?id=692>, Galerija slik, šesta slika), na drugi pa otok, grad in Stol v ozadju. Na tretji je slap Šum v Vintgarju. Vedeti moramo, da sama soteska takrat še ni bila odkrita.

Slovenski šolski muzej hrani v obsežni zbirki stereo fotografij pet Reinerjevih. Na eni je slap šum, na eni Kranjska Gora in na eni Hudičev most pri Medvodah (Teufelsbrücke bei Zwischenwässern). Vsaj nekatere od teh so nastale šele v sedemdesetih letih.

Ljubljana se ponaša z že omenjenima albumoma iz leta 1870, v katerih so poleg panoramskih posnetkov Trbiža, Ljubljane in nekaterih gorenjskih krajev (Kranjske Gore, Radovljice, Kranja in Škofje Loke) še posnetki nekaterih kolodvorov in objektov (mostov in predorov) v gradnji. Album, ki ga hrani Grafični kabinet Narodnega muzeja Slovenije, ima v mapi z naslovom Panorama Laibach-Tarvis 25 fotografij z nemškimi podnapisi, album v zbirki Zemljepisnega muzeja pri Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU pa je brez mape, a podnapisi na kartonih so slovenski in nemški.

Več zanimivih Reinerjevih fotografij v velikosti vizitke pa ima zbiralec Leopold Kolman v Zasipu pri Bledu. Na eni je slap Šum, posebej zanimiva pa je tista iz leta 1875, ki je morda najstarejši posnetek dve leti prej na kranjskem pokopališču postavljenega nagrobnega spomenika Simona Jenka. En primerek te fotografije hrani tudi Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, vendar doslej ni bilo znano, da je njen avtor profesor risanja in tudi za Gorenjsko zaslužni pokrajinski fotograf Johann Baptist Reiner iz Celovca, ki je za vedno zatisnil oči leta 1897, komaj tri leta po upokojitvi.

Ker je Reiner leta 1879 svoj fotografski atelje prodal Aloisu Beeru, prav tako znamenitemu avstrijskemu fotografu, skupaj z zalogo steklenih fotografskih plošč, obstajajo Reinerjeve fotografije na Beerovih kartonih. Zasebnik iz Kranja hrani dobro ohranjen posnetek Škofje Loke. Na hrbtni strani kartona piše Alois Beer, Klagenfurt, posnetek pa je izrez iz Reinerjeve fotografije, ki je nastala leta 1870.

V Ljubljani je letos izšla zanimiva knjiga Trevorja Shawa iz Velike Britanije in Alenke Čuk iz Postojne, v katerih so predstavljene upodobitve slovenskih jam in Krasa od sredine 16. stoletja do začetka prve svetovne vojne leta 1914. Dve fotografiji Škocjanskih jam sta avtorja pripisala Reinerju, čeprav imata pod slikama nemška napisa, kakršni so posebnost Lergetporerjevih fotografij. Da je avtor blejski in ne celovski fotograf, je jasno tudi zaradi tega, ker sta posnetka nastala leta 1888, ko je bil Reinerjev atelje v Celovcu že leta zaprt. Razen tega je Reiner fotografiral samo na Koroškem in Gorenjskem, Lergetporer pa je že leta 1892 prodajal petnajst posnetkov Škocjanskih jam.

Na koncu naj omenim še vodnik po soteski Blejski Vintgar Marjana Zupana, ki je izšel na Bledu leta 2006. Na strani 4 je fotografija slapu Šum s štirimi moškimi na skalah. Pod njo piše, da je nastala v osemdesetih letih 19. stoletja. Njen nastanek je treba premakniti za vsaj 15 let nazaj, saj je njen avtor Johann Baptist Reiner, ki je slap šum fotografiral že pred februarjem leta 1866.

Dr. Dragan Božič

Jezero in mogočni grad nad njim na posnetku iz Kolmanove zbirke. Pred letom 1880.

Slap Šum v Vintgarju. Fotografijo vizitnega formata hrani Leopold Kolman v Zasipu. Verjetno pred februarjem 1866.